

Katariina Hämäläinen

”TÄÄLLÄ KUUNNELTIIN JA YMMÄRRETTIIN”
Asiakkaiden kokemuksia Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n
perhetyöstä

Sosiaalialan koulutusohjelma

2013

”TÄÄLLÄ KUUNNELTIIN JA YMMÄRRETTIIN”

Asiakkaiden kokemuksia Porin ensi- turvakotiyhdistys ry:n perhetyöstä

Hämäläinen, Katariina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Helmikuu 2013
Ohjaaja: Frigren, Kirsi- Leena
Sivumäärä: 37
Liitteitä: 3

Asiasanat: kiintymyssuhde, varhainen vuorovaikutus, kasvatuskumppanuus, sosiaalipedagogiikka

---

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoutta Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry: ssä kehitetystä uudenlaisesta perhetyön mallista. Valma- projekti oli loppusuorillaan syksyllä 2012 ja perheitä varten tehtävästä työstä haluttiin tuoda kuuluviin perheiden ääni: Mitä mieltä he olivat olleet tästä projektista?

Kiinnostus tämän työn tekemiseen lähti kiinnostuksesta perheiden kanssa tehtävää työtä kohtaan sekä työharjoittelujaksosta Porin Esikossa. Työntekijöiden keskuudessa otettiin hyvin vastaan ehdotus asukkaiden haastattelusta.

Tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen teema- haastattelu. Haastattelun teemat syntyivät tutkimusongelmista. Tutkimusongelmina oli selvittää miten äidin ja lapsen suhdetta on tuettu, minkälaista käytännön apua äidit ovat saaneet, miten äidit ovat kokeneet kasvatuskumppanuuden toteutuneen sekä miten yhteisöllisyys on auttanut heitä ja minkälaisena nähdään tulevaisuus. Haastattelut suoritettiin marras – joulukuun 2012 aikana. Jokaisella äidillä oli tuolloin mahdollisuus kertoa omin sanoin kokemuksistaan sekä tuntemuksistaan teorian mukaisten teemojen puitteissa.

Haastatteluista selvisi, että äidit olivat saaneet monenlaista apua eri elämän osa- alueilla. Puolet haastateltavista kertoivat, etteivät olisi pystyneet pitämään lastaan ilman osallistumista Valma- projektiin. Toinen puoli haastateltavista sanoi, että tuki ja apu ovat olleet tarpeellisia ja nyt heillä on suuri luottamus elämään myös projektin ulkopuolella. Haastatteluista saadut tulokset osoittavat, että asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä saamiinsa palveluihin ja että tämänkaltaiselle työlle on tarvetta.

“HERE WE WERE LISTENED TO AND UNDERSTOOD”

Clients experiences Pori´s The Federation of Mother and Child Homes and Shelters work for family

Hämäläinen, Katarina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social services

February 2013

Supervisor: Frigren, Kirsi- Leena

Number of pages: 37

Appendices: 3

Keywords: Attachment theory, early interaction, promoting the well- being of children, social pedagogy

---

Target of this thesis was to gain knowledge about the new way of social work for families. It was developed in Pori´s the Federation of Mother and Child Homes and Shelters. Valma- project was nearly finished in autumn 2012. Object was to hear what the families were thinking about this project.

Enthusiasm to do this work was my own object of interest for social work for families and my practical training session in Pori´s Esikko. Project workers and the rest of house´s employees were enthusiastic when I told that I was going to interview these residents.

Research method that I used was qualitative theme- interview. The themes came from my theory. How mothers thought their relationship become better between their children? Which practice help they have got? What mothers thought about promoting the wellbeing of children and sense of community and what was mothers vision about the future? The interviews was made between november and december 2012. All mothers were given opportunity to tell with their own words about their experiences and feelings. I had couple of themes which their were able to discuss.

The results were positive. Mothers experienced that they have got lots of various help. Half of the interviewed said that it would have been impossible to keep their children without this project. Rest of them said that support and help have been very necessary and now they were confident about future. The results shows that the clients are happy and this kind of work is needed.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA KIINTYMYSSUHTEEN SYNTYMINEN.....	6
2.1	Kiintymyssuhteen syntymisen teoriaa	6
2.2	Äidin ongelmat heijastuvat vauvaan ja näkyvät kiintymyssuhteessa	8
2.3	Päihteiden käytön vaikutus varhaisessa vuorovaikutuksessa	10
3	VALMA- PROJEKTI.....	11
4	SOSIAALIPEDAGOGINEN VIITEKEHYS VALMA-PROJEKTISSA.....	14
4.1	Sosiaalipedagogiikan määrittelyä	14
4.2	Sosiaalipedagogiikka Valma-projektissa	15
5	KASVATUSKUMPPANUUS VALMA- PROJEKTISSA	16
5.1	Kasvatuskumppanuuden määrittely	16
5.2	Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	17
5.3	Kasvatuskumppanuus lastensuojelussa.....	18
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
6.1	Tutkimuksen lähtökohta.....	19
6.2	Tutkimusmenetelmä.....	20
6.3	Tutkimuksen kohderyhmä	21
6.4	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma.....	21
6.5	Tutkimuksen toteuttaminen ja analysointi	23
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	23
7.1	Äitien kokemus suhteen kehittymisestä lapseen sekä tukiverkoston.....	23
7.2	Äitien kokemus arjesta ja sen tukemisesta Porin Esikossa	25
7.3	Äitien kokemus yhteisöllisyyden hyödyistä	27
7.4	Äitien kokemus kasvatuskumppanuuden toteutumisesta Valma- projektissa ..	28
7.5	Äitien tulevaisuuden näkymää	29
8	POHDINTA JA YHTEENVETO	31
	LÄHDELUETTELO	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Valma – eli valmennusta mahdollisuuteen syntyi Porin Esikossa ajatuksesta kehittää perhetyötä. Valma- projekti käynnistyi vuonna 2008 Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana ja päättyi joulukuussa 2012. (Saarinen 2012, 5.) Sosiaalialalla valitettavan harvoin saadaan kuulla asiakkaiden mielipiteitä siitä, miten he ovat kokeneet palvelut sekä tuen, jota ammattilaiset heille tarjoavat. Tästä syntyi minun ajatukseni tuoda kuuluviin asiakkaan ääni.

Perhetyön muodot ovat kiinnostaneet minua koko opintojeni ajan. Päästyäni työharjoittelujaksolle Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:lle kuulin sekä näin arkea Valmassa ja innostuin asiasta. Mielestäni Valmassa oli paljon uutta ja hyvää: Yhteisölliset hetket sekä tavallisen perhearjen eläminen asuin- ja palvelutalo Porin Esikossa. Moniongelmaiset perheet monitahoisessa talossa näyttivät, kuinka hienoja tuloksia voitaisiin saada intensiivisellä työllä sekä omistautumisella.

Teoriaa liitin aiheeseen sosiaalipedagogiasta, kiintymyssuhteista ja varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä kasvatuskumppanuudesta. Nämä asiat olivat erittäin pinnalla kaikessa työssä, jota Valmassa tehtiin, sekä arjessa, jota siellä elettiin. Kasvatuskumppanuus- käsite on yleisemmin käytetty varhaiskasvatuksessa, mutta mitä enemmän Valman toimintaan pääsi sisälle, sitä paremmin huomasi sen, kuinka suuri merkitys kasvatuskumppanuudella on juuri tämänkaltaisessa työssä. Sosiaalipedagoginen viitekehys näkyi kaikessa toiminnassa sisäänkirjoitettuina ohjeina ja arvoina.

Tutkimukseni tavoitteina oli oppia lisää perheiden kanssa tehtävästä työstä sekä myös projektityöstä. Halusin myös perehtyä siihen, mikä on varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen merkitys lapsen kasvuun ja kehitykseen. Miten näitä asioita voidaan edistää ja miten niitä on edistetty projektin puitteissa. Vanhemmuuden tukemisen kautta halusin selvittää, miksi ja miten projektiin osallistuminen on auttanut asiakkaita toimimaan perheenä, ja elämään niin sanotusti

tavallista lapsiperheen arkea. Nämä asiat selvitin sekä teorian että asiakkaiden haastatteluiden kautta, koska tarkoitukseni oli saada asiakkaiden ääni kuuluviin.

2 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS JA KIINTYMYSSUHTEEN SYNTYMINEN

Vauva kasvaa ja kehittyy varhaisen vuorovaikutuksen varassa, se määrittelee pitkälti sen millainen lapsi ja toimija vauvasta tulee. Vauva tarvitsee läheisen aikuisen jatkuvaa läsnäoloa ja kannattelua. Pelkkä yhdessäolo ei riitä vaan aikuisella tulee olla riittävä herkkyys vauvan lähettämien viestien vastaanottoon. Hänen tulee tulkita viestit oikein ja reagoida niihin riittävän nopeasti. Vauva ei kykene säätelemään omia fyysisiä tai psyykkisiä tarpeitaan, joten hän tarvitsee siihen aikuista. Vauvan itsesäätelyn kehittymiseen vaikuttaa se, miten vanhempi käyttäytyy ja kuinka ennustettavaa ja johdonmukaista käytös on. Ennustettavaa ja johdonmukaista tulee olla myös vauvan viesteihin vastaaminen. (Ensi- ja turvakotiliiton [www-sivu](http://www.sivu.fi).)

2.1 Kiintymyssuhteen syntymisen teoriaa

Lapsen psyykkistä kehitystä on tutkittu eniten kehityspsykologian piirissä. Kehityspsykologit puhuvat seitsemästä eri vuorovaikutustehtävästä, joita ovat kiintymys, turva, hoiva, tunne, oppiminen, leikki ja kontrolli. Nämä asiat korostuvat vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa lapsen kehitystä tukevinä ja edistävinä vuorovaikutuksellisinä tekijöinä. Lapsen turvallisen kiintymyssuhteen syntymiseen vaaditaan, että vanhemmat ovat sitoutuneet ja kiintyneet vauvaansa. Siihen vaaditaan myös fyysistä ja psyykkistä läheisyyttä sekä vastavuoroisuutta. Kiintymyssuhteen syntyminen auttaa lasta esimerkiksi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Vauva oppii luottamaan hoivan saamiseen, kun hänen tarpeensa osataan tyydyttää johdonmukaisesti oikeaan aikaan, sekä vauvan puolesta

ennustettavasti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vauva itkiessään voi luottaa siihen, että aikuinen tulee, ottaa syliin ja lohduttaa. Toistuvat positiiviset kokemukset ohjaavat vauvaa kiinnittymään häntä hoitavaan aikuiseen. Näin vauva voi kokea tämän aikuisen olevan turvallinen ja hän uskaltaa näyttää tunteitaan. Esimerkiksi vauva, joka itkee nälkäänsä, luottaa siihen, että äidin lähestyvien askelten ääni tarkoittaa ruuan olevan tulossa ja hän voi rauhoittua. Vauva lukee tunteet vanhempiensa kasvoilta, joten tarvitaan empaattista vastavuoroisuutta, jotta lapsi oppii säätelemään ja jakamaan tunteitaan. Myös monet muut asiat lapset oppivat vanhemman mallista. Vanhemman huolehtiessa turvallisista iänmukaisista rajoista, myös lapsen itsekontrolli kehittyy. (Ensi- ja turvakotiliiton www-sivut.)

Turvallinen kiintymyssuhde syntyy vauvan ollessa riittävän hyvän vuorovaikutuksen piirissä. Päivittäinen hoitaja on se, johon pieni lapsi pyrkii aktiivisesti kiinnittymään. Erityisesti uhan edessä lapsi pyrkii ylläpitämään läheisyyttä ja yhteyttä äitiinsä. Lapsen mahdollisuudesta käyttää äitiään turvallisena perustana ympäristöönsä tutkiessaan, on suuri vaikutus siihen miten lapsi kiinnittyy äitiinsä. Kiintymyssuhde muodostuu siitä, miten lapsi kokee äidin saatavilla olon, silloin kun lapsi häntä eniten tarvitsee. Kiintymyssuhde on John Bowlbyn, kiintymyssuhdeteorian luoja, mukaan sisäinen säätelyjärjestelmä, jonka avulla lapsi ylläpitää riittävää kokemusta toisen tarvittavasta läheisyydestä uhan edessä. (Hautamäki 2002, 17 -24.)

Tutkijat ovat korostaneet äidin toimimista lapsen peilinä. Äidin lempeästä ja iloisesta katseesta lapsi ymmärtää olevansa toivottu ja rakastettu. Vanhempi näkee myös itsensä katsoessaan vauvaansa. Kokemus riittävän hyvästä vanhemmuudesta syntyy, kun vauva on tyytyväinen ja haluaa olla katsekontaktissa vanhempaansa. (Kalland 2003.) Turvalliseen kiintymyssuhteeseen kuuluu myös se, että vauvalla on mahdollisuus toimia itsenäisesti, kannateltuna. Äidin tulee kyetä kannattelemaan ja ottamaan vastaan vauvan pahan olon, nälän, väsymyksen sekä rauhattomuuden tunteita ilman, että hän itse ahdistuu.

2.2 Äidin ongelmat heijastuvat vauvaan ja näkyvät kiintymyssuhteessa

Masentunut äiti on usein laiminlyövä äiti, sillä hänellä ei ole voimia tai taitoa reagoida vauvansa tarpeisiin ja tunteisiin. Tällaiset äidit ovat välinpitämättömiä ja vetäytyviä, eivätkä katso vauvaa silmiin tai ota syliin ilman erityistä syytä. Vauvan perustarpeista, kuten puhtaudesta ja ruokailusta huolehditaan. Sosiaalinen kontakti, katsekontakti ja tunteisiin vastaaminen ja reagoiminen, jäävät näillä äideillä kuitenkin huomiotta. Näiden äitien vauvat kehittävät itselleen masentuneen vuorovaikutustavan, juuri sellaisen kun ovat oppineet ja jollaisen mallin he ovat äidiltään saaneet. Vauvat ilmaisevat vähemmän myönteisiä tunteita, koska eivät ole myöskään oppineet näkemään näitä äitinsä kasvoissa. Taaperoiässä nämä lapset suoriutuvat muita heikommin älyllisissä tehtävissä tutkimusten mukaan. Näiden lasten on havaittu olevan epävarmasti kiinnittyneitä ja myöhemmässä elämässä heillä on usein pysyviä ongelmia tunne-elämässään. (Gerhardt 2004, 33.) Lehdissäkin on ollut paljon puhetta siitä, miten esimerkiksi jo kahden kuukauden ikäiset lapset saattavat yrittää piristää masentunutta äitiään.

Masentunut äiti voi olla myös vihainen, tunkeutuva äiti. Tällainen äiti loukkaantuu lapsen vaatimuksista ja on jopa vihamielinen lastaan kohtaan. ”Mitä sä taas siinä kiljut?” Äiti on kyllä aktiivisesti tekemisissä lapsen kanssa, mutta äidillä ei ole herkkyyttä lapsen tarpeita ja tunnetiloja kohtaan, eikä hän osaa lukea lapsen viestejä. Pahoinpitelevät äidit lukeutuvat näihin tunkeutuviin äiteihin. Heidän lapsensa kehittyvät heikosti ja ovat tunneperäisesti välttäviä tai jäsentymättömiä. Kiintymyssuhde on tällaisessa suhteessa epävarma. Lapsi saa kyllä huomiota, mutta huomio on negatiivista eikä se vastaa lapsen tarpeisiin. (Gerhardt 2004, 33.)

Vauvan tunteisiin tulee vastata. Ilman vastakaikua omiin tunteisiin, vauva ei voi oppia tunnistamaan tunteitaan. Lapsi saattaakin kasvaa uskoen, ettei hänellä pitäisi olla mitään tunteita, koska niitä ei ole huomattu. Tämä ketju on usein sukupolvien yli jatkuvaa, sillä jos aikuinen ei tunne omia tunteitaan eikä osaa säädellä niitä, niin tietysti tämä siirtyy myös häneltä omalle lapselleen. Mikäli lapsi kasvaa ilman tunteiden säätelijää, eli aikuista joka reagoisi oikeaan aikaan, oikealla tavalla oikeisiin tunteisiin, niin todennäköistä on, että lapsesta tulee turvottomasti kiintynyt. Lapsi ei koe tällöin hyvän olon tekijää, joka lohduttaa lapsen näyttäessä surullisia

tunteita ja on saatavilla lapsen tarvittaessa. Tähän liittyy myös se, ettei lapsen hyvän olon tunteeseenkaan reagoida. (Gerhardt 2004, 36 – 37.)

Aivot rakentuvat kokemusten myötä. Lapsen tulee siis saada kokemuksia kaikesta, tunteisiin vastaamisesta, muista ihmisistä, äänistä ja näköhavainnoista. Mikäli lapsi ei saa näitä kokemuksia mistään tai kokemukset ovat rajoittuneita, niin ei voida olettaa lapsen myöhemmässä vaiheessa osaavan reagoida asioihin niin kuin yleisesti ihminen reagoi. Hänellä ei ole aivoihin muodostunut yhteyksiä, joita hän käyttäisi. (Gerhardt 2004, 51.)

Vanhempien oma kiintymyssuhdehistoria vaikuttaa merkittävästi turvallisen kiintymyssuhteen syntymiseen lapsen ja hänen vanhempiensa välille. Vanhemman on ensin hallittava omat pelkonsa ja vasta sitten hän voi auttaa lastaan niin, että tämä pystyy hillitsemään omat pelkonsa. Sama tilanne on myös turvallisuuden tunteen ja turvattomuuden kanssa. Vanhempi voi kuitenkin olla turvallinen kiintymyshahmo omalle lapselleen, vaikka hän ei olisi itse elänyt lapsena turvallisessa kiintymyssuhteessa. Tämä tarkoittaa sitä, että hän on kyennyt käsittelemään ja ratkaisemaan ne asiat, jotka hänellä aiheuttivat turvattomuutta. (Huges 2011, 73- 75.) Tämä on helpottavakin tieto ja kertoo siitä, että koskaan ei ole liian myöhäistä. Tietoa auttaa myös siihen, että lapsen turvaton kiintymyssuhde oman vanhempansa kanssa ei tarkoita, että hän ei voisi turvallisesti kiintyä toiseen ihmiseen. Tällä tavoin mahdollistetaan turvalliset ja hyvät ihmissuhteet myöhemmässä elämässä.

Huges sanoo myös kirjassaan, että uusista ihmissuhteista ja lisäpohdinnasta saadut kokemukset auttavat kiintymysmallien selvittämisessä. Vaikka kiintymysmallit ovatkin vakaita, niiden ei tarvitse olla jäykkiä. Läheisen tunnesuhteen luominen ja säilyttäminen kumppaniin tai hyvään ystävään, auttaa oman kiintymyshistorian selvittämisessä. Tässä selvittämisessä voi auttaa myös terapeutti, mutta selvittäminen olisi hyvä tehdä. Näin pystyy olemaan paras mahdollinen vanhempi lapselleen ja luomaan lapsensa kanssa turvallisen kiintymyssuhteen. (Huges 2011, 76-77.)

2.3 Päihteiden käytön vaikutus varhaisessa vuorovaikutuksessa

Raskausaikana alkaa naisen kasvaminen vanhemmuuteen sekä äitiyteen. Naisen keho muuttuu ja hänen totutelllessaan siihen, hän tuottaa jo mielikuvia tulevasta vauvasta ja itsestään äitinä. Raskausaikana hän synnyttää vauvan mielessään ja valmistelee myös konkreettisesti tilaa vauvalle tulla. Parhaimmillaan äidillä on yhdeksän kuukautta aikaa keskittyä tähän prosessiin. Päihteitä käyttävä äiti ei aina huomaa olevansa raskaana tai torjuu tämän mahdollisuuden tietoisuudestaan, jopa viimeiselle kolmannekselle asti. Tämä vaikuttaa siihen, että äiti ei pysty valmistautumaan ja valmistelemaan vauvan syntymistä. Hän tarvitsee paljon tukea, jotta voisi luoda riittävän hyvän suhteen vauvaansa. (Ensi- ja turvakotiliiton www-sivu.)

Raskaudenaikainen päihteiden käyttö on paitsi haitallista sikiön terveydelle, myös riski varhaiselle vuorovaikutukselle äidin ja lapsen välillä. Heidän suhteelleen on tärkeää löytää vastavuoroisuutta ja yhteensopivuutta ja kyvyn nauttia toisistaan. Päihteiden käytön seurauksena äidin ja lapsen suhteeseen vaikuttavat lisäksi monentasoiset biologiset, psykologiset tai sosiaaliset riskitekijät sekä äidin vaikea elämäntilanne (Savonlahti ym. 2003.)

Päihteiden käyttö on lisäksi voinut vaurioittaa sikiön kasvua sekä muiden psyykkisten ja fyysisten osien kehittymistä. Vieroitusoireinen vauva on myös vaikeasti hoidettava, koska hänellä saattaa olla syömiseen ja nukkumiseen liittyvää vaikeutta, levottomuutta tai kiputiloja. Nämä asiat vaativat hoitajalta paljon kannattelua ja herkkyyttä. Äidillä ei valitettavasti aina ole tätä kykyä vastata vauvan tarpeisiin. Hänen oma psyykinen vointinsa, ahdistuneisuutensa, syyllisyytensä sekä kärsimättömyytensä ovat esteensä täydelliselle antautumiselle vauvan tarpeille. Äiti ei kykene pitämään vauvaa mielessään eikä osaa ajatella tilannetta vauvan näkökulmasta. Näin hän ei myöskään kykene lukemaan vauvan viestejä oikein eikä ajoissa. (Pajulo 2003.) Omasta riippuvuudestaan johtuen äidillä on myös vaikeuksia kestää vauvan tarvitsevuutta, avuttomuutta ja riippuvuutta. Äiti haluaisi nähdä vauvan ikätasoaan pystyvämpänä. Usein tällaisessa tilanteessa äidin tunteet eivät ole mukana ja hänen on vaikea tunkea iloa ja nautintoa vauvastaan.

3 VALMA- PROJEKTI

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry aloitti Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana vuonna 2008 projektin, jonka tarkoituksena oli luoda tuetun yhteisöasumisen malli asuin- ja palvelutalo Porin Esikkoon. Projektin nimeksi tuli VALMA ja projektin kesto määriteltiin viisivuotiseksi. Projektissa työskenteli kaksi projektityöntekijää, joista toisella oli sairaanhoidollista, psykiatrista näkökulmaa ja toisella sosiaalipuolen näkökulmaa ja vankka kokemus perhetyöstä. Projekti toteutettiin Porin Esikossa, jossa projektissa mukana olevat perheet asuivat vuokra-asunnoissa ja jossa on myös toimivat yhteisötilat. Porin Esikossa toimi myös turvakoti, jonka ansiosta projektissa mukana olevilla perheillä oli mahdollisuus turvakotipäivystäjältä saada tukea ja turvaa ympäri vuorokauden, vuoden jokaisena päivänä. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry.)

Lapsiperheiden hoidon ja ohjauksen perusteena olivat yhteisöllisyys, vertaistuki, sosiaalinen vuorovaikutus, ammatillinen tuki ja ohjaus, viranomaisverkosto sekä turvallisuutta edistävät rajat. Työskentely perustui vapaaehtoiseen sitoutumiseen ja keskinäiseen luottamukseen, jotka edistivät myös motivaatiota. Perheillä, jotka ohjautuivat projektiin, oli jokin lähettävä taho. Perheiden ongelmat koskivat useimmiten päihteitä, mielenterveysongelmia sekä sosiaalisen verkoston puuttumista. Näiden asioiden myötä, tai täysin niistä riippumatta, perheillä oli usein vaikeuksia hoitaa taloudellisia asioitaan ja vanhemmuus oli heikkoa tai täysin hukassa. Tämän taustalta löytyi useimmilta äideiltä myös äitien omat traumaattiset kokemukset sekä ylisukupolvinen vanhemmuuden mallin puuttuminen. Perheillä oli usein myös huostaanoton sekä perheyhteyden hajoamisen riski ollut todennäköinen ennen projektiin mukaan tuloa. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry 2012.)

Suurin lähettävä taho projektiin tulleilla perheillä oli lastensuojelu. Toisinaan äidillä itsellään oli lastensuojeluasiakkuus, joka sitten siirtyi hänen lapselleen. Seuraavana tulivat mielenterveyspalvelut ja päihdepalvelut. Muita lähettäviä tahoja ovat esimerkiksi äityspoliklinikka sekä synnytysairaala. Usein näiden palveluiden ammattilaisilla oli huoli raskaana olevasta asiakkaastaan. Asiakas voitiin ohjata

projektin pariin, jotta taattaisiin perheen yhdessä pysyminen eikä tarvittaisi huostaanottoja. Tällaisissa tilanteissa äidin oli kuitenkin itse oltava motivoitunut jättämään esimerkiksi huumeet ja alkoholi. Projektin toimivuus perustui luottamukseen äidin halusta muuttua ja pitää lapsensa. (Suutari 2012, 12.)

Perustana tässä hoidossa ja ohjauksessa olivat yksilölliset hoitosuunnitelmat, jotka tehtiin jokaisen perheen tarpeita ajatellen. Perheiden kanssa käytiin yksilökeskusteluja ja tehtiin yhdessä erilaisia hoitokäyntejä. Perheiden kesken järjestettiin myös toiminnallisia yhteisöohjauksia, joihin lukeutuvat esimerkiksi maanantaiaamujen aamiainen sekä keskiviikon lounas. Nämä hetket perheet yhdessä valmistelivat työntekijöiden avustuksella. Perheet olivat näihin velvoitettuja ja ne olivatkin tärkeitä tapahtumia jäsentämään viikkorutiineja sekä opettamaan sosiaalisia taitoja myös lasten kesken. Näiden lisäksi Porin Esikossa järjestettiin erilaisia retkiä sekä kerhoja. Osa perheistä oli lisäksi velvoitettuja käymään esimerkiksi Satakunnan Ammattikorkeakoulun Soteekin pitämässä perhekerhossa. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry.)

Valma- projektissa yhtenä työmuotona oli päihde- ja mielenterveyskuntoutus. Se näyttäytyi siten, että perheet olivat sitoutuneita päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen projektissa mukana ollessaan. Perheen vanhemmat olivat velvoitettuja noudattamaan lääkitystään, terapiakäyntejään ja muita hoitomuotoja, joita heillä oli esimerkiksi mielenterveyspalveluiden tai A- klinikan kautta. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry.)

Vauvatyö kuului suurena osana työskentelyyn, sillä useimmat äidit olivat raskaana tai juuri synnyttäneitä tullessaan mukaan projektiin. Lapsi, jonka kasvua ja kehitystä aletaan tukea, on aivan pieni, jopa vastasyntynyt vauva. Tämä vauvatyö luokitellaan vaativan vauvatyön piiriin. Vaativan työstä tekevät problematiikat, joita äideillä on ja jotka valitettavasti toisinaan aiheuttavat vaikeuksia myös lapsen kohdalla. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry.)

Jälkihuoltotyötä tehtiin niiden perheiden kanssa, jotka eivät olleet enää välttämättömän tuen tarpeessa, vaan heidän voitiin katsoa jo selviävän itsekseen. Usein kuitenkin nämä jälkihuollossa olleet perheet asuivat vielä talossa ja he voisivat osallistua myös yhteisöllisiin tapahtumiin. Jälkihuoltotyö oli tärkeää siinä suhteessa,

ettei täysin avustettua perhettä vain jätetty selviytymään yksin. Heidän taivaltaan seurattiin niin kauan, että voitiin täysin varmistua perheen hyvinvoinnista. Hyvinä esimerkkeinä olivat jälkihuollossa olleet perheet, joiden kohdalla oli esimerkiksi saatu lastensuojeluasiakkuus kokonaan päätettyä. Näillä perheillä ei huolen aihetta tai erityisen tuen tarvetta koettu enää olevan. (Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry.)

Vuorokausirytmistä pidettiin tiukasti kiinni. Lapsille tärkeintä varhaislapsuudessa on, että he voivat tuntea olevansa turvassa ja että heillä on tietoisuus tulevasta. Säännölliset ruoka-ajat, ulkoilu sekä nukkumisajat ovat asioita, joiden ajattelisi olevan itsestänselvyyksiä. Mikäli äidillä ei ole mallia tällaisesta elämästä, ei hän osaa sitä tarjota ja toteuttaa myöskään oman lapsensa kanssa. Samalla tavalla varmistettiin lapsen oikeanlainen tunne-elämän kehitys. Äitiä opastettiin vastaamaan lapsen tarpeisiin. Mikäli vanhemmalla oli esimerkiksi vääristynyt käsitys lapsen kanssa seurustelusta, opastettiin äitiä siihen työntekijöiden avulla. Alku oli useimmiten hankalaa, vanhojen tapojen muuttaminen uudeksi ei onnistu päivissä, viikoissa tai kuukausissakaan. Lapsella oli kuitenkin työntekijöitä ympärillään, jotka varmistivat lapsen hyvän kehittymisen niin fyysisesti kuin psyykkisestikin. Varhaisen vuorovaikutuksen syntymisen teoriaa on selvitetty jo edellä. Sen merkitystä ei voi liiaksi korostaa myöskään Valma-projektin perusteella.

Valma- projektista on tehtynä loppuraportti nimeltään ”Mun koti on täällä”. Projektityöntekijä toteaa loppuraportissa:

”Mielestäni me projektityöntekijät tarjosimme projektin aikana syntyneille lapsille ainakin sen yhden turvallisen aikuisen. Tekemämme työ on arvokasta, koska useimmat asiakasperheemme eivät olisi selvinneet ilman projektityön kaltaista intensiivistä perhetyötä”.

(Suutari 2012, 16.)

Projektin työntekijät korostivat, että heidän työssään korostuvat reflektiivinen työote, ratkaisukeskeisyys, itsetunnon ja voimavarojen vahvistaminen sekä psyykkisen ja fyysisen mielihyvän tuottaminen.

Edellä kerrotun kaltaista tuettua perheasumista ei ole missään. Eroja esimerkiksi Turussa toimivaan päihdeäitien Pinja- kotiin on useita. Valmassa asiakkailta ei ollut

yhdenmukaista problematiikkaa. Osalla heistä oli päihdeongelma, toisilla oli mielenterveysongelma ja joillakin ongelmana oli tukiverkoston puute. Jokainen asiakasperhe oli erilainen ja yksilöllinen. Perheitä ei ollut niin sanotusti eristetty muusta maailmasta ja leimattu esimerkiksi päihdeongelmaiseksi. Perheillä oli oma vuokra-asunnot ja samassa kerrostalossa asui myös projektiin kuulumattomia perheitä sekä turvakotiasiakkaita. Valma- perheet elivät siis erilaisten ihmisten parissa kerrostalossa.

4 SOSIAALIPEDAGOGINEN VIITEKEHYS VALMA-PROJEKTISSA

4.1 Sosiaalipedagogiikan määrittelyä

Sosiaalipedagogiikan kehittäminen koulutus- ja oppialana käynnistyi Suomessa 1990-luvulla. Keskustelun avaajina ovat toimineet merkittävästi Juha Hämäläisen ja Leena Kurjen sosiaalipedagogiset tutkimukset sekä julkaisut. Sosiaalipedagogiikan määrittelemineen on osoittautunut haastavaksi. Kaikkien hyväksymää tulkintaa ei asiasta vielä ole, vaan edelleen on monia toisistaan poikkeavia näkemyksiä. (Mehtonen 2007, 13.)

Hämäläinen esittää kirjoissaan ajatuksia, jotka hän pohjaa saksalaisen sosiaalipedagogiikan historiaan. Niiden mukaan sosiaalipedagogiikassa korostuvat yhteiskunnalliset sekä yhteisölliset näkökohdat ihmisen kehityksessä sekä kasvatuksessa. Painopisteenä on yksilön kiinnittyminen yhteiskuntaan ja sen toimintajärjestelmiin sekä yhteisöihin. Sosiaalipedagogiikassa teoriaa ja käytäntöä ei voida erottaa toisistaan, teoriaa käytetään ajattelussa ja se suuntaa ajatteluun perustuvaa toimintaa. (Mehtonen 2007, 13.)

Kaarina Ranne (2005) peilaa sosiaalipedagogiikkaa arkeen, yhteisöllisyyteen ja dialogisuuteen. Leena Kurki (2000) puolestaan puhuu sosiaalipedagogisesta suuntauksesta, joka on peräisin Ranskasta, eli sosiaalisesta innostamisesta. Se on arkipäivän sosiaalisen toiminnan väline, jonka avulla motivoidaan ihmisiä osallistumaan. Sosiaalipedagogisessa työssä keskeisintä on auttaa ihmisiä ottamaan vastuun itsestään ja ottamaan oman elämänsä hallintaan. Toiminnallisuus, yhteisöllisyys sekä elämyksellisyys ovat sosiaalipedagogisessa työssä korostuvia elementtejä. (Mehtonen 2007, 13 – 14.)

Sosiaalipedagogiikka on siis erittäin käytännöllistä sekä soveltavaa. Tarkoituksena ei ole kuvata ongelman lähtökohtia ja vaikutuksia, vaan aina tulisi kysyä mitä ongelmille voidaan ja pitäisi tehdä. (Hämäläinen & Kurki 1997.)

Sosiaalipedagogiikka ottaa kantaa siihen, mitä on hyvä elämä ja minkälaisin toimintaedellytyksin se voidaan saavuttaa. Lähtökohtana sosiaalipedagogisen hyvän elämän määrittelylle on ihmisoikeuksien näkökulma. (Ryynänen 2011, 36.)

4.2 Sosiaalipedagogiikka Valma-projektissa

Valma- projektin loppuraportissa mainitaan, että Valma- mallia lähdettiin rakentamaan yhteisöllisyyden, vertaistuen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen perustalle. Nämä kaikki asiat mainitaan sosiaalipedagogiikan arvoissa. Joten sosiaalipedagoginen lähestymistapa koko projektin toimintaan on ilmiselvää, vaikka sitä ei erikseen ole mainittuna projektiin liittyvissä kirjallisissa esitteissä tai raporteissa. (Saarinen 2012, 5; Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen [www-sivut](http://www.sivut.fi).)

Talentia on linjannut varhaiskasvatuspalveluita ja sosiaalipedagogisen viitekehyksen mukaan päivähoidon ammatillisen henkilöstön tulisi tunnistaa lapsen tarpeet ja mikäli tarvetta, puuttua ongelmiin, jotka havaitaan varhaisessa vaiheessa. Lisäksi henkilöstöllä tulisi olla kyky tukea ja nostaa esille niin lapsen kuin perheenkin onnistumisen kokemuksia. Kolmas linjaus on, että lapsen yhteistyö- ja

vuorovaikutustaitoja tulisi kehittää toisten lasten ja aikuisten kanssa. Päivähoidossa työskentelevän ammattilaisen täytyy ymmärtää perheen sisäinen ja ulkoinen sosiaalinen tilanne sekä niiden resurssit, jotta hän pystyy tukemaan vanhempia. (Talentian www- sivut.)

Vaikka linjaukset koskevat päivähoiton henkilöstöä ovat ne suoraan verrannollisia myös projektin työntekijöihin. Sosiaalipedagoginen viitekehys näkyy tässä valmentavassa ja yhteisöllisessä perhetyössä juurikin niin, että henkilöstö tunnistaa lapsen tarpeet ja puuttuu ongelmiin heti tarpeen vaatiessa. Lisäksi projektin työntekijöiden tulee ymmärtää kuinka tärkeää on tukea ja nostaa esille myös perheen ja äidin hyvät hetket sekä onnistumisen kokemukset, jotta itseluottamus sekä luottamus omiin tekemisiin kasvaa. Kolmas linjaus täyttyy myös Valma- projektin puitteissa, koska yhteisöllisyys on yksi kantavista asioista projektissa. Yhteiset aamiaiset ja lounaat sekä erilaiset kerhot ja retket kuuluvat jokaisen perheen velvollisuuksiin. Nämä hetket ovat kehitetty juurikin sen vuoksi, että äidit tapaavat toisiaan, saavat vertaistukea ja myös lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät.

5 KASVATUSKUMPPANUUS VALMA- PROJEKTISSA

5.1 Kasvatuskumppanuuden määrittely

Karilan (2003) artikkelin mukaan kasvatuskumppanuusajattelu pohjautuu siihen, että vanhemmilla ja päivähoiton ammattilaisilla on olennaista tietoa lapsesta. Niin ammattilaiset kuin vanhemmat osoittavat kunnioitusta toisiaan kohtaan ja sitä tietoa kohtaan, joka molemmilta löytyy juuri tätä lasta varten. Molemmilla toimijoilla on myös yhteiset tavoitteet lapsen kasvatukselle. Kun sekä kunnioitus että yhteiset tavoitteet ovat selvät, luovat ne perustan kumppanuudelle. (Iso- Kuusela 2008, 13.)

Käsitteenä kasvatuskumppanuus on melko tuore ja se on ilmestynyt suomalaisiin varhaiskasvatusdokumentteihin vasta 2000- luvun alkupuolella. (Valtioneuvoston periaatepäätöksessä 2002 sekä Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa 2005). Ennen tätä käsitettä vuorovaikutusilmiöstä puhuttiin yhteistyönä ja tukemisena. (Iso- Kuusela 2008, 5.)

Lähtökohtana kasvatuskumppanuudelle on lapsen oikeuksien edistäminen perheen ja palvelujen välisessä yhteistoiminnassa. (Lapsen oikeuksien yleissopimus Finlex).

Kasvatuskumppanuuden periaatteet tulevat kuulemisesta, kunnioituksesta, luottamuksesta ja dialogisuudesta. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten ammattilaisten kanssa käytävässä vuoropuhelussa vanhemman tietämys lapsestaan tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi ja jaetuksi. Ideana siis on, että lapselle läheiset aikuiset kehittävät kykyään kuulla lasta. (Terveystieteiden tutkimuskeskuksen www- sivut.)

5.2 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Kasvatuskumppanuus on linjattu valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa henkilöstön ja vanhempien väliseksi kasvatusyhteistyöksi, joka ymmärretään tasavertaiseksi vuorovaikutukseksi vanhempien ja henkilöstön välillä. Sillä tarkoitetaan niin vanhempien kuin henkilöstönkin tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti kannatelluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi oman elämänsä toimijana ja kokijana. Lisäksi kuulemiseen, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuvassa yhteistyösuhteessa molemmat toimijat voisivat välittömästi ilmaista myös mahdollisen huolensa lapsesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11&17-18.)

Yhtenä tavoitteista tällä kasvatuskumppanuudella on, että mahdollisimman varhain tunnistettaisiin lapsen erityisen tuen tarve. Näin voitaisiin myös etsiä sopivat toimintatavat lapsen tukemiseksi, yhdessä vanhempien kanssa. (Vasu 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuuden tarkoitus ei ole, että ammattilaisen asiantuntemusta ei arvostettaisi, tai että se yritettäisiin kadottaa tai häivyttää. Huomion arvoista on se, millä tavalla ammattilainen tuo oman tietotaitonsa vanhemman ja lapsen käyttöön. Ammattilaisen tulisi jakaa lapsen liittyviä havaintoja, tietoja, käsityksiä sekä omia kokemuksiaan. Lisäksi hänen tulisi jakaa ymmärrystä perheille kunnioittavasti ja asiallisesti. Arkisuus on myös yksi lähtökohdista, joka ammattilaisen on hyvä huomata, koska teoreettinen lähestymistapa ei auta avoimen vuorovaikutussuhteen syntymisessä. Kasvatuskumppanuuden päätavoitteena onkin ammattilaisen avulla vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. (Kaskela M & Kekkonen M, 2006,19-23.)

Vaikka lähdekirjallisuudessa sekä yleisestikin kasvatuskumppanuus liitetään aina päivähoiton sekä vanhempien väliseksi toiminnaksi, näen, että se toteutuu ja on suuri osa myös Valma-perheiden kanssa tehtävää työtä.

5.3 Kasvatuskumppanuus lastensuojelussa

Lastensuojelussa sekä lapsiperhepalveluissa kasvatuskumppanuudesta puhutaan lapsilähtöisesti. Sen tarkoituksena on vahvistaa vanhempien osallisuutta lapsen hoidon ja kasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Ehkäisevässä ja korjaavassa lastensuojelussa ammattilaiset osallistuvat vanhempien rinnalla arjessa tehtävään työhön; lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämiseen sekä toteutukseen. Kasvatusvastuuta jaetaan vanhempien ja lastensuojelun työntekijöiden välillä silloin, kun vanhempien omat voimavarat ja kodin olosuhteet eivät turvaa riittävästi lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Lähtökohdat kasvatuskumppanuudelle myös lastensuojelun parissa ovat tulleet lain ja palvelurakenteen uudistamisen myötä, kun on syntynyt tarve tiivistää palveluiden moniammatillista yhteistyötä. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut.)

Siihen miten vanhemmat ja lapset tulevat kohdatuiksi sekä osallistetuiksi asiakastilanteissa, kiinnitetään huomiota erityisesti lapsilähtöisessä kasvatuskumppanuudessa. Kuten myös varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuudella, on lastensuojelun kasvatuskumppanuudellakin tavoitteena

tunnistaa tuen tarve. Lisäksi tavoitteena on yhdessä sopia, miten lasta autettaisiin ja hänen kehitystään tuettaisiin parhaiten. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut.)

Löysin Internetiä selatessani Paula Korkalaisen kirjoittaman tiivistelmän: ”Moniammatillinen kasvatuskumppanuus – lastensuojelun, perhetyön ja päivähoidon yhteistyön toimintamalli”. Siinä kerrotaan, että Jyväskylässä on muotoutunut toimintamalli, jossa puhutaan moniammatillisesta kasvatuskumppanuudesta. Se nivoutuu lastensuojelun, perhetyön sekä päivähoidon yhteistyöhön, jossa huomattiin tarvetta tehostaa yhteistyötä. Heidän toimintamallin mukaan kasvatuskumppanuutta tarvitaan niin ennaltaehkäisevässä työssä kuin myöhemmässä lastensuojeluilmoitusvaiheessakin. Perheen ja lapsen tullessa lastensuojelun asiakkaaksi ja asiakkuuden jatkuessa, tarvitaan lisäksi kasvatuskumppanuuden vahvistamista. Kasvatuskumppanuus on näissä nostettu esille, koska tavoitteena on lapsen hyvinvointi sekä lapsen etu. Kasvatuskumppanuuden kautta päästään mielestäni paljon lähemmäs lapsen etua tavoiteltaessa. Lapsen etu toteutuu parhaiten silloin, kun kaikki lapsen tuntevat ja lasta arvostavat tahot pystyvät toimimaan yhdessä luottamuksellisesti, lapsen hyvinvointia ajatellen. (Korkalainen 2010.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen lähtökohta

Aihe tutkimukselleni syntyi syksyllä 2012 ollessani työharjoittelussa Porin Esikossa. Tutkimukselleni sain paljon tukea Porin Esikon työntekijöiltä. Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry myönsi minulle tutkimusluvan 8.11.2012, jonka jälkeen kirjoitimme sopimukset opinnäytetyön tekemisestä 13.11.2012.

Muut lupa-asiat selvitin myös Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:stä, josta sain tiedon siitä, että en tarvitsisi asiakkaiden haastattelulle muuta kuin yhdistyksen sekä haastateltavien luvan. Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista ja jokaisen haastateltavan kanssa tein asiasta kirjallisen sopimuksen.

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:llä oli suuri vaikutus työhöni ja sainkin sieltä paljon apuja erityisesti projektin työntekijöiltä sekä toiminnanjohtajalta teorian sekä tutkimuskysymysten suhteen. Toivon työni näyttävän toteen sen, kuinka suuri vaikutus tämänkaltaisella toiminnalla on niiden perheiden elämään, jota alusta asti varjostaa riski siitä, että lapsi joudutaan ottamaan pois omasta perheestään. Toivon työni osoittavan myös sen, millaisella avulla tämä riski saataisiin minimalisoitua ja miten yhä useammat perheet pääsisivät jaloilleen ja löytäisivät keinon toimia perheenä.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Toteutin tutkimukseni kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aiheen ja sen rajaamisen vuoksi valitsin tämän tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aiheen tulee olla tarkka, mutta siinä on kuitenkin tilaa sille, että asiakkaat voivatkin kertoa ja tuoda esille jotakin sellaista, jota itse ei olisi osannut ollenkaan edes kysyä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 81-82.)

Oma tutkimukseni on tarkasti rajattu koskemaan tiettyä ryhmää ja aiheita, mutta on soveltamiskelpoinen myös yleiseen perhetyöhön. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista aiheen kokonaisvaltainen tutkiminen. Aineisto on tarkoitus kerätä luonnollisin menetelmin, kuten erilaisilla haastatteluilla tai havainnoimalla. Kysymysten laajuuteen tulee kiinnittää huomiota aineiston keruussa, jotta niitä voidaan tarkastella monelta eri kantilta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157-177.)

Aineistoa voidaan kerätä monella eri tavalla. Tutkimukseeni valitsin teemahaastattelun, sillä tahdoin antaa haastateltaville tilaa vapaalle puheelle. Teemat

mahdollistivat sen, että minulla oli mahdollisuus saada samoihin asioihin vastauksia. Teemahaastattelun tarkoituksena on, että haastattelun runko muodostuu erilaisista teemoista. Teemoja avataan tarkentavilla kysymyksillä, jotta saadaan se tieto, jota tutkimuksessa halutaan kartoittaa.

6.3 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmäksi muotoutuivat perheet, jotka olivat olleet mukana projektissa tai olivat siinä mukana parhaillaan. Haastateltavieni määrä muotoutui myös perheistä, jotka tulivat itselleni tutuiksi työharjoittelujakseni aikana. Kokemukseni ja ajatukseni oli, että näiden perheiden kanssa minulle oli muotoutunut jonkinlainen luottamussuhde, joten koin, että heidän olisi helpompaa ja turvallisempaa osallistua haastatteluun.

Työharjoittelujakseni aikana projektissa ei ollut mukana yhtään miestä varsinaisena asiakkaana, joten kaikki haastateltavani olivat naisia. Minulla oli onni saada haastatella asiakkaita monesta eri tilanteesta. Asiakkaita, jotka olivat käyneet koko prosessin läpi, jälkihuollossa olevia asiakkaita sekä vasta projektin aloittaneita. Sain laajan näkökulman myös eri-ikäisistä sekä täysin eri lähtökohdista olevista äideistä. Näiden kriteerien jälkeen sekä äitien suostumusten jälkeen sain haastateltavakseni neljä äitiä. Tavoitteenani oli kahdesta neljään äitiä, joten olen tyytyväinen määrään. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tämä haastateltavien määrä on hyvä, sillä se on juuri sopiva tutkimuksen luotettavuuden ja työmäärän kannalta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 177).

6.4 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää perheiden kokemus Valma- projektista. Usein puhutaan siitä, että sosiaalialalla tulokset eivät ole niin näkyviä, koska niitä ei voida rahalla mitata, ja sen vuoksi tahdoinkin tuoda asiakkaiden – niiden ihmisten, joiden hyväksi työtä tehdään – mielipiteen sekä äänen kuuluviin. Lähdin perehtymään siihen, mikä oikein on Valma- projekti. Tämän jälkeen haastattelin

asiakkaita siitä, miten he ovat kokeneet sen eri elämänosa-alueilla, ja millaista apua ja tukea se on heidän elämäänsä tuonut.

Tutkimusongelmaa lähdin muotoilemaan sosiaalipedagogisesta viitekehystä sekä varhaisesta vuorovaikutuksesta ja sen vaikutuksesta kiintymyssuhteisiin. Lisäsin tutkimuskysymyksiini myös kysymyksen kasvatuskumppanuuden toteutumisesta Valma- projektissa, sillä kasvatuskumppanuus on käsitteenä hieman vieras lastensuojelun parissa. Mielestäni se on kuitenkin todella tärkeä käsite perhetyössä, jossa työskentely on todella intensiivistä yhteistyötä ammattilaisen ja vanhempien välillä. Tutkimusongelmat muodostuivat viideksi teemaksi.

Ensimmäinen teemani oli suhteet. Tarkoituksena oli selvittää, miten äidin ja lapsen suhdetta on lähdetty tukemaan projektin puitteissa sekä ovatko suhteet omaan tukiverkostoon parantuneet projektiin mukaantulon myötä. Tukiverkostolla tarkoitin niin sukulaisia kuin viranomaisverkostoakin.

Toinen teemani oli arki, jonka tarkoituksena oli selvittää, millaista arki on ollut Porin Esikossa; miten asiakas on kokenut arjen ja miten se on poikennut arjesta ennen projektiin tuloa. Kysymyksellä tahdoin myös kartoittaa sitä, millainen oli konkreettinen päivä asiakkailla, mitä siihen kuului ja miten se koettiin.

Kolmas teemani oli yhteisöllisyys. Tässä pyrin kartoittamaan sosiaalipedagogista viitekehystä sekä yhtä Valman- kantavista teemoista. Teemasta tarkentavina kysymyksinä oli esimerkiksi se, miten asiakkaat ovat kokeneet yhteisöllisyyden auttaneen heitä.

Neljäs teemani oli kasvatuskumppanuus; miten asiakkaat ovat kokeneet kasvatuskumppanuuden toteutuneen heidän asiakkuudessaan. Ennen tätä teemaa kerroin haastateltaville tarkoin sen, mitä käsitteellä tarkoitetaan, sillä useammille käsite oli täysin vieras.

Viimeinen teemani oli tulevaisuus. Sillä tahdoin saada myös haastateltavat ajattelemaan sitä, miltä tulevaisuus näytti ennen projektiin tuloa ja miltä tulevaisuus nykyisin näyttää.

6.5 Tutkimuksen toteuttaminen ja analysointi

Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina joulukuussa 2012. Haastatteluiden ajankohta valikoitui sen mukaisesti, ettei omasta työharjoittelujaksostani ollut vielä kovin pitkä aika. Toisaalta siihen vaikutti myös projektin päättymisen vuoteen 2012. Haastattelut toteutin Porin Esikon tiloissa, jotka olivat turvalliset ja tutut tilat haastateltaville. Haastatteluissa käytin nauhuria ja haastattelut litteroin eli kirjoitin auki niiden purkamisen sekä analysoinnin helpottamiseksi. Kaikki materiaali haastatteluista on luottamuksellista ja pyrin siihen, ettei haastateltavia voida työstäni erikseen tunnistaa.

Aineiston analysointi on oleellisessa osassa kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Analysoinnissa ominaista on kerätä tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Tämän vuoksi on keskityttävä siihen, mitä haluaa tutkia ja rajattava tutkittava aihe hyvin. Analysointia voi lähteä tekemään monella eri tavalla. Tyypillisin tapa on analysoida vastauksia tutkimusongelman mukaisesti. Oma aineistoani lähdin avaamaan teemojen kautta. Näin pystyin tekemään niistä tulkintoja saadakseni vastauksia tutkimuskysymyksiini. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135-143; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 216.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Äitien kokemus suhteen kehittymisestä lapseen sekä tukiverkoston

Haastatteluissa kävi ilmi, että jokaisen äidin mielestä Valma-projektissa olo on parantanut heidän vuorovaikutustaan vauvan kanssa. Monet eivät osanneet erikseen

eritellä, mitkä ovat nämä äitiyden taidot, joihin erityisesti ovat saaneet tukea. Toisilla kuitenkin se liittyi enemmän oman kodin ylläpitoon ja toisilla vauvan kanssa toimimiseen. Haastateltavat kertoivat saaneensa ohjaajilta erilaisia uusia näkökulmia sekä tapoja vauvan kanssa kommunikoidmiseen. Äidit kertoivat saaneensa opastusta myös kädestä pitäen esimerkiksi siihen miten vauva kylvetetään tai miten lasta tulee komentaa.

”täältä saanut niin paljon apua etten osaa eritellä”

Lähes kaikki äidit myös mainitsivat, että toiset äidit sekä toisten lasten kanssa toimiminen on parantanut vuorovaikutusta myös oman lapsen kanssa. Siihen ovat erityisesti vaikuttaneet toisilta äideiltä saadut vinkit sekä yhteinen toiminta.

Suhde -teemassa tartuin myös tukiverkostokysymykseen ja kysyinkin tarkentavan kysymyksen siitä, miten suhteet tukiverkoston talon ulkopuolella ovat kehittyneet tai muuttuneet projektissa mukana olemisen myötä. Kaksi äideistä kertoi, että tukiverkosto on selvästi kasvanut Valman myötä. He ovat saaneet lisää viranomaisia tukiverkostoonsa ja ovat löytäneet viranomaisiin paremman yhteyden sekä oppineet luottamaan esimerkiksi lastensuojeluun. Eräs äideistä myös mainitsi suhteensa omaan äitiinsä parantuneen.

Lisäksi he kertoivat, että talon sisältä on tullut lisää tukiverkostoa; muut äidit sekä työntekijät. Yksi äideistä myös mainitsi, että tukiverkosto, jonka hän on talon sisältä saanut, on hänelle sekä lapselle paljon hyödyllisempi kuin talon ulkopuolella olevat sukulaiset ja ystävät. Talon sisältä eli ammattilaisilta, sekä toisilta äideiltä saatava apua ja tuki ovat olleet juuri sitä, mitä hän on tarvinnut: esimerkiksi lastenhoitoapua silloin kun on käytävä asioilla yksin, tai keskusteluapua ennen kuin pienistä asioista tulee liian ylitsepääsemättömiä. Ympärivuorokautista lastenhoitoapua mainitsi muutama äideistä arvostaneensa. Tämän he kertoivat vahvistaneen heidän ja lapsen välistä suhdetta, sillä he kokivat näin jaksaneensa paremmin lapsen kanssa.

7.2 Äitien kokemus arjesta ja sen tukemisesta Porin Esikossa

Arki Porin Esikossa, Valma- projektin asiakkaana oli haastateltavien äitien mukaan “tavallista perhe-elämää”. Jokainen äideistä mainitsi yhteisölliset hetket; maanantain aamiaiset sekä keskiviikon lounaat. Osa äideistä mainitsi listallaan myös perjantaiset perhekerhot, jotka toteutetaan yhdessä Satakunnan Ammattikorkeakoulu Soteekin kanssa. Perinteinen päivärytmi, jota Valmassa paljon korostetaan, tuntui äideistä hyvältä ja normaalilta, ja he olivatkin yleensä rytmittäneet päivänsä samalla tavalla. Normaaliin päivään äidit mainitsivat asioilla käymisen, kavereiden tai sukulaisten tapaamisen sekä lapsen kanssa ulkoilun.

”Maanantai aamul me mennää aamupalal, sen jälkee mennää kotii sielt. Tiistain tehää vähä kaikkee. Keskiviikkon on lounas. Torstain.. noh.. se on iha normaali päivä et siivotaa, syödää, käydää jossai ehkä ja perjantain on perhekerho.”

Päivärytmin korostaminen auttaa myös siihen, ettei huonoimpinakaan hetkinä äiti jäisi yksin makaamaan vain kotiin. Yksi talosta jo pois muuttaneista äideistä mainitsi, että hän on saanut pidettyä päivärytmin samana lapsen kanssa ja käy Esikossa edelleen yhteisöhetkinä. Tietty päivärytmi sekä erilaiset yhteisöhetket tuovat myös ohjelmaa päiviin, ja niitäkin haastateltavat äidit osasivat arvostaa. Useammankin kerran haastateltavat totesivat, että on kivaa kun saa olla muiden kanssa eikä yksin tarvitse istua kotona.

”On niitä päiviä kun kodin ylläpito sujuu hyvin ja sitten niitä viikkoja kun ne eivät suju ollenkaan.”

Arki -teemassa kysyin tarkentavan kysymyksen Valman säännöistä ja siitä miten äidit ovat kokeneet ne. Suurin osa äideistä mainitsi, etteivät koe, että heidän elämäänsä olisi millään tavoin rajoitettu, vaikka aluksi valvonta vähän häiritsikin. He kuitenkin kertoivat, että kun noudattaa sääntöjä ja saa luottamussuhteen synnytettyä, saa tulla ja mennä vapaasti. Yleensä kontrollia ei koettu pahana, koska omalla käytöksellään saattoi ansaita luottamuksen. Tietysti toisenlaisiakin kokemuksia asiasta löytyi.

”Niin metsä vastaa kuin sinne huutaa.”

Arjesta kysyin tarkentavan kysymyksen lisäksi siitä, millaista konkreettista joka-päiväistä apua äidit olivat saaneet ohjaajilta. Suurin osa haastateltavista mainitsi, että nimenomaan keskusteluapu oli se suurin konkreettinen apu, jota olivat tarvinneet ja saaneet.

”Sit ku itte haluaa jutel, tääl on ollu aina joku joka kuuntelee.”

Kuten aiemminkin mainitsin, niin konkreettista apua haastateltavat kokivat saaneensa esimerkiksi lapsen pesemisessä. Tämän asian toi esille puolet haastateltavista. Lastenhoitoapu mainittiin myös useasti. Esimerkkinä siitä oli, että silloin kun äiti siivosi tai teki ruokaa, niin oma ohjaaja saattoi olla sen aikaa lapsen kanssa lattialla. Asiasta tuli esille myös eriäviä mielipiteitä, että apua ja kontrollointia on liikaa eikä siihen välttämättä olisi haastateltavan mukaan tarvetta. Vastaavasti toisille tämänlainen kontrollointi on juuri sitä mitä he tarvitsevat:

”pelkästää se tieto siit riittää et tiedetään et meidä pitää mennä ja et asiat on hoidettava ja sit tieto et vaik ei kukaa näkiskää sitä ku me mennää tai tultas mut sit et ku ne tietää sen et meil on meno ni sit kysytää et mitä siel on sanottu..ainaki sit pituus ja paino pitää tietää et mitä ne sit on”.

Suurin osa haastateltavista mainitsi, että oli hyvä tulla mukaan projektiin jo raskaana ollessaan, jolloin alkoi heti tuki sekä kasvaminen äitiyteen. He kertoivat myös, että oli helpompaa kun sai aloittaa suhteen luomisen oman ohjaajan kanssa ennen kuin vauva syntyi. Vauvan synnyttyä oli helpompaa siirtyä omaan kotiin, jossa tiesi tuen ja avun olevan aina saatavilla. Tämä auttoi luottamuksen syntymisessä sekä avun vastaanottamisessa sitten vauvan kanssa. Ihmisillä, jotka ovat kokeneet elämässään paljon, ja joiden oma lapsuus ei aina ole ollut kaikkein ehjin, luottamuksen synnyttäminen on haastavaa. Jokainen haastateltava kuitenkin kertoi, että vaikka luottamussuhteen syntyminen onkin vaikeaa niin omaan ohjaajaan saattoi luottaa täysin.

Arjen avun tärkeydestä kertoo myös erään haastateltavan kertomus:

”Mä veikkaan niin, et jos me ei oltais täällä, ni mä en välttämät olis hänt kotiin saanut. En olis välttämättä pystyny siihen sitten, jo pelkäästä sen takia, että mul ei olisi ollut ketään jonka kanssa käydä läpi sitä millasta se oli ku hän siellä sairaalas oli. Ja sit se, että jos mä oisin vaa ollu niiku kotona yksin, ni se et en mä en välttämät olisi pystyny ottamaan häntä kotiin tai se olis ollu viikon ja oisin vieny sen sit takas.”

7.3 Äitien kokemus yhteisöllisyyden hyödyistä

Yhteisöllisyys ei teemana nostattanut kovinkaan suuria ajatuksia haastateltavien joukossa. Haastateltavat kokivat aamiaiset, lounaat, muut kerhot ja retket yhteisöllisiksi tapahtumiksi ja toiset sanoivat niiden olleen hyviä tapaamis- sekä ajatustenvaihtohetkiä. Eriävä mielipide löytyi kuitenkin niiden toteuttamisesta. Eikä osallistumisvelvoitetta aina välttämättä ymmärretty.

”Aamiaiset ja lounaat on hyvä idea, mutta käytännössä ei toteudu koska ajankohta on huono. Aamiaiset saisi olla kympeiltä ni saisi nukkua pidempää ja lounas voisi olla vaikka kahen aikaa ni olisi saanu käytyä jo kaupungilla asioilla. Kyllä mä niihi muihi äiteihi tutustuisin ilma niitäki (yhteisöhetkiä)”

Lähes jokainen haastateltava mainitsi että yhteisöhetket sekä yhteisöllisyys tuovat mukanaan vertaistukea muilta äideiltä. Yksi haastateltavista mainitsi, että äitiys yhdistää aina ja että on mukavaa vaihtaa ”vauvanvaippakuulumisia”. Toinen sanoi saaneensa toivoa nähdessään muiden lasten leikkivän ja touhuavan, kun oma oli vielä vatsassa.

”Totta kai se on hyvä, että saa muitten äitien kans vaihtaa näitä kuulumisia ja viettää aikaa.. Se on aika tärkeä asia kuitenkin.”

7.4 Äitien kokemus kasvatuskumppanuuden toteutumisesta Valma- projektissa

Kasvatuskumppanuus oli käsitteenä vieras suurimmalle osalle haastateltavia. Kertoessani käsitteen sisällön ja avatessani sitä hieman, oli haastateltavien yksimielinen – vaikkakin toisistaan tietämätön – mielipide siinä suhteessa, että kasvatuskumppanuus on onnistunut täysin omaohjaajien sekä Valma-asiakkaiden välillä.

”Mä just tänää mietin itse asias just tota. Kyl mul on enemmän kyl ollu sillai et ollaa niiku samas pistees. Ei sillai et ohjaaja olis siel ylhääl tai tekis sitä vaa ammatiks ja mä olisi siel alhaal. Et aika samast pisteet. Mä oon sitä miettiny. Aika usein se on kuitenkin sillai, et aattelee et ne (sossut) tekee sitä vaa ammatiksee et ei ne muute aattele sillai, mut sit just (ohjaajan) kans ollaa enemmän vähä kavereit. --- Se (ohjaaja) ain itte sanoo et se on mulle vähä niiku varaäiti.”

Kaikki kertoivat suhteen ohjaajan kanssa muodostuneen tiiviiksi. Ohjaaja on saanu ensimmäisenä tietää suru-uutiset ja olla mukana synnytyksessä. Haastateltavien mukaan keuhut ja luottamus jaetaan molemminpuolin.

”Mun mielest ainaki iha hyvi, koska se että ne kyselee et kuinka paljon on syöty ja kuinka paljon on syöny itte ja mite ollaa yöt nukuttu ja ollaa siis kiinnostuneita siitä et mitä hänellä on ja sit kuitenkin se, et tuetaa siinä et saadaa tuoda yöllä tänne jos on. Ja sit annetaa niit neuvoja mitä vois kokeilla..”

”Parempi se tääl toimii mitä jossaki päiväkodissa. Näin se kuuluis olla, ei se siellä toimi sillai --- millai se on tarkotettu. Ja sit se mitä ne tosi paljo tekee, ne tuo sitä omaa mitä on heijä lasten kanssa ollu, ni se ei sit tunnu siltä et se tulee sieltä ylhäältä, kun ne tuo sitä omaa, mite on omien lasten kanssa ollu. Ei siit tuu sellane olo et kokis ittensä jotenki huonommaks.”

”Me ollaa pystytty keskustelele aina, ihan mistä tahansa. Ohjaaja on ollut sellainen ihminen kenen kans on aina pystyny keskustelele suuraa.-- Kaikki ohjeet oon aina ottanu samal tasolla, enemmänki kiitoksena.”

Asioilla on myös toinen puoli. Vaikka jokaisen mielestä omaohjaajan kanssa kasvatuskumppanuus toteutui erinomaisesti, on talossa kuitenkin muitakin työntekijöitä.

”Oma ohjaajan ja mun suhteet toteutus, mut muut yrittää ohjailla mua ku pient sätky nukkee..Tai niin mä sen otan. Kaikki päätökset tehdään mun puolest ja valmiiks.”

Kasvatuskumppanuuteen liittyy pitkälti myös kokemus osallisuudesta. Suurimmalla osalla haastateltavista oli kokemus siitä, että he ovat saaneet olla mukana tekemässä päätöksiä, ja päätökset on tehty yhdessä. Toiset myös mainitsivat pitävänsä siitä, kun joku suunnittelee jo etukäteen asioita, mutta itse saa kuitenkin päättää asioista.

7.5 Äitien tulevaisuuden näkymää

Kaikilla haastateltavilla – kuten varmaan kaikilla äidiksi tulevilla naisilla – alku on jännittävää ja pelottavaakin aikaa. Tulevaisuus ei näytä silloin kauhean valoisalta, jos on tiedossa, että joudut kasvattamaan lasta yksin tai sinulla on jokin hoitoa vaativa päihde- tai mielenterveysongelma.

”Sillo ku mä olin raskaan ni aluks mua ei ees pelottanu tai jännittänyt, et kyl se sielt sit tulee, se tuntuu nii kaukaselt sillo. Mut sit loppuraskaudest ku me oltii just erottu ja mä olin ihan rikki niiku siit ni mä ajattelin ettei täst tuu yhtää mitään et en mä pysty yksi kasvattaa mitää lasta. Ja sit just ku asu pitkäl ni ei ollu kavereit tai sukulaisii siin lähellä.”

”En uskonut et oikeesti saisin lapsen, ei ollut mitään tietoo et millainen se olis ja aika pelottavalta näytti (tulevaisuus).”

”Mä oisin varmaa menettäny ton lapsen – mä käyttäisin aineita varmaa vielä. En voi sanoo et mulla olis se lapsi, mä oisin sen menettäny synnytyssalissa (jos en olis päässy mukaan Valmaan). Mul loppu ku seinää ku mä kuulin et mä oon raskaana.”

”Aluksi oli riski syntykö ollenkaan vai ei. Sitä ei kauheen pitkälle ajateltu, se pyöri iha siin niiku ”kun siihen päivään päästään..”, koko ajan mentiin päivä kerrallaan.”

Jokainen haastateltavani sanoi tulleen Valmaan ihan vapaaehtoisesti. Tosin kaikilla ei ollut täysin tiedossa sitä, millaiseen paikkaan he ovat muuttamassa. Muutto Porin Esikkoon ja Valma-asiakkaaksi pääseminen ovat kääntäneet jokaisen äidin tulevaisuudenkuvan valoisammaksi. Apu ja tuki, jota he ovat saaneet ovat edesauttaneet sitä, että he voivat nyt suunnitella tulevaisuuttaan lapsen kanssa.

”Mut sit just ku mä pääsin tänne, ni kaikki oli lähempänä sukulaiset ja kaverit ja sit ku lapsi syntyi ni huomas et kyl se siit lähti menee eteenpäin. Kyl paljo lupaavammalt näyttää, ku mä sain ton asunnon hommattuu ja ajokortin ja auton. Ja lapsiki koko ajan kasvaa ja oppii uutta.”

”Valmassa olo toi se, että tietää, että on ainakin muutama ihminen, joka auttaa tarvittaessa.”

”Kyl sitä ny katotaa jo paljon pidemmälle. Odottaa pieniäkin asioita, hymyä ja sanoja, jokeltelua..Tämmösii kaikki pienii mut sit myös mitä kaikkea voidaan tehdä ensi kesänä.. Tai sitte ku se on viiden..Et se ei oo enää sitä et tarvii miettii päivä kerrallaan et päästääkö kotiin vai ei. En halua ajatella niin pitkälle et joudutaan omaan kotiin. Niin kauan kun mahdollista ollaan täällä. Et ei sitä sit tiä mitä ajattelee vuode kahden päästä et uskaltaako lähteä, mut vielä ei ainakaa yhtää mihinkää lähtis. Helpompi olla täällä, ei tarvii asioita miettiä yksin.”

”Se (tulevaisuus) näyttää siltä, että mä pääsen joskus pois ja saan joskus oman asunnon ja saan kasvatettuu poikani.”

8 POHDINTA JA YHTEENVETO

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää Valma- asiakkaiden kokemuksia projektista. Tavoitteenani oli saada asiakkaiden ääni kuuluviin, ja sen kautta todentaa kuinka tärkeää työtä Valma- projektissa tehtiin, ja kuinka tämänkaltaisella uudella perhetyön mallilla voidaan auttaa monia perheitä. Tämänkaltaista tavalliseen arkipäivään sekä ihmiläheisyyteen perustuvaa auttamisen mallia ei ole muualla Suomen maassa.

Näiden yllä kerrottujen kokemusten mukaan malli on mielestäni erittäin onnistunut, ja tämän kuvan toivat myös haastattelemiini asiakkaat. Kaikille tämänkaltaisen malli ei tietenkään sovi, eivätkä valitettavasti kaikki perheet siltikään välttämättä onnistu. Projektissa on siis ollut mukana myös perheitä, joiden kohdalla ollaan tuesta ja työstä huolimatta päädytty huostaanottoon. Tämän koki kuitenkin erittäin pieni osa Valman asiakkaista. Aina kuitenkin kannattaa yrittää, varsinkin silloin kun on kehitetty malli, josta on paljon positiivisia kokemuksia.

Opinnäytetyösuunnitelmassani asetin tavoitteeksi oppia lisää perheiden kanssa tehtävästä työstä sekä myös projektityöstä. Muita tavoitteita, joita opinnäytetyölleni asetin, oli pohtia varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen merkitystä lapsen kasvuun ja kehitykseen. Halusin myös selvittää, miten näitä asioita voidaan edistää ja miten niitä on edistetty projektin puitteissa. Tavoitteeni ja tutkimuskohteeni koskivat siis äitien suhteita lapsiinsa. Miksi tähän projektiin osallistuminen on auttanut heitä toimimaan perheenä ja elämään niin sanotusti tavallista arkea perheenä? Vaikka tuo suunnitelma olikin kovin alustava, niin koen saaneeni vastaukset näihin kysymyksiin sekä oppineeni itse todella paljon niin perheiden kanssa tehtävästä työstä kuin projektiluontoisesta työstäkin. Projektityön vaiheita tai projektityön selvityksiä en nähnyt tarpeelliseksi lisätä työhöni.

Eettisyyden pyrin huomioimaan tarkasti opinnäytetyössäni. Haastateltaessa asiakkaita on kyettävä siihen, että lukija ei pysty haastateltavaa tunnistamaan. Haastateltavien oma suostumus on myös tärkeää. Pyysin jokaiselta haastateltavalta erillisen kirjallisen lupa-anomuksen, jossa he suostuvat haastateltaviksi (LIITE 1).

Tutkimuslupaa pyysin myös Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:ltä. (LIITE 2) Haastatteluaineiston hävitin heti työni valmistuttua. Eettisyyden huomioiminen sekä pohtiminen ovat muutenkin tärkeitä, silloin kun tehdään tutkimusta ihmisistä. On muistettava pysyä totuudessa. Tärkeää on myös huomioida haastateltavien etu ja oikeudet.

Koen onnistuneeni teemojeni valinnassa, koska sain vastauksia juuri niihin kysymyksiin kuin halusinkin. Haastatteluja analysoidessani minua jäi hieman harmittamaan yhteisöllisyyden kohdalla vastausten vähäisyys. Yhteisöllisyys kuitenkin osoittautui niin samankaltaisena kaikille haastateltaville, joten analysoitava aineisto jäi melko lyhyeksi. Jälkikäteen mietin, että olisinko voinut yhteisöllisyyteen rakentaa muutamia tarkentavia kysymyksiä paremmin, jotta olisin saanut laajempia vastauksia tai myös erilaisia näkökulmia.

Toivon, että Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n työntekijät saavat tutkimuksestani tietoa siitä, miten projektissa mukana olleet asiakkaat ovat kokeneet Valman. Toivon heidän pystyvän näin ollen kehittämään tai vähintään tekemään saman, kun projekti päättyy ja toimintamalli vakiintuu. Toivottavasti työntekijät löytävät tästä myös kiitoksen, joka on luettavissa mielestäni lähes jokaisen haastateltavan kohdalla, rivien välistä. Haastateltavat eivät tuoneet juuri ollenkaan kehittämisideoita, sillä melkein kaikki olivat todella tyytyväisiä ja kiitollisia kaikkeen apuun, jota he ovat Valman – sekä myös muilta Porin Esikon – työntekijöiltä saaneet. Mikäli johonkin ei oltu tyytyväisiä, niin siihen ei osattu kertoa kehittämisajatuksia vaan perusteena oli asiakkaan oma kokemus siitä, että juuri hän ei tarvitse tätä. Aina kuitenkin todettiin vielä, että tarvitsevalle apu on hyvästä.

Haastatteluissa kävi ilmi kuinka tärkeää on omaohjaaja. Halusin nostaa tämän asian esille, sillä se tuli todella selväksi haastateltavien puheesta. Toisille omaohjaaja oli kuin äiti, paras ystävä sekä *”se ainut, joka ymmärtää ja tietää mitä tarvitsen”*. Mikäli liian moni henkilö toimii yhden asiakkaan kanssa on asiakkaan vaikeampaa kehittää luottamussuhdetta. On tärkeää, että asiakas tietää, että juuri tämä hänen omaohjaajansa tekee työtä hänen vuokseen ja tämän puoleen on aina oikeus kääntyä. Omaohjaajat toimivat myös puolestapuhujina ja tukena, jotka eivät päätyneet oman

asiakkuuden päätyttyä. Myös talon muita työntekijöitä kiiteltiin esimerkiksi lastenhoitoavusta sekä kuuntelemisesta.

Mielestäni onnistuin hyvin teorian rajaamisessa ja sen liittämässä tutkimuskysymyksiini sekä haastattelukysymyksiini (teemoihin). Varhaisen vuorovaikutuksen sekä kiintymyssuhteiden merkitystä ei mielestäni voida liiaksi korostaa varsinkin moniongelmaisten perheiden parissa tehtävässä työssä. On vaikeaa luoda oikeanlaista kiintymyssuhdetta lapseen mikäli itsellä on jonkinlainen kiintymyssuhdehäiriö. Myöskään lapsen tunteisiin sekä tarpeisiin vastaaminen ei ole yksiselitteistä, mikäli ei ole kokenut samaa lapsena eikä osaa itse eritellä tai tunnista omia tunteitaan. Tätä asiaa oli hieman vaikeaa ehkä kysyä haastateltavilta, mutta mielestäni sain tähän vastauksia sekä suhde- että arki -teemoissa.

Myös sosiaalipedagogiikan teoriaosuus näkyy mielestäni erinomaisesti jokaisessa haastattelun teemassa ja olin yllättynyt ja iloinen siitä, kuinka paljon sosiaalipedagoginen ajattelutapa loistaa kaikesta tekemisestä sekä myös Valma-projektin loppuraportista ”Mun koti on täällä”. Tämä mielestäni tukee myös sitä ajatusta, että sosiaalipedagogiikka on enemmänkin tapa ajatella ja tehdä kuin niinkään yksittäinen tiedostettu teoria.

Kasvatuskumppanuuden halusin liittää lisäksi vielä teoriapohjaan sekä haastattelun teemoihin, koska lukiessani siitä, huomasin kuinka tärkeää olisi tiedostaa enemmän tätä käsitettä myös lastensuojelussa. Lisäksi havainnoidessani Valman työntekijöiden sekä asiakkaiden toimimista lähinnä työharjoitteluni aikana, huomasin, että tähän on juuri sitä mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse. Itse asiassa koko käsite avautui minulle paljon paremmin työharjoitteluni aikana. Minua ilahdutti suuresti haastatelllessani erästä äitiä ja kysyessäni häneltä kasvatuskumppanuuden toteutumisesta hänen vastatessa juuri yksi päivä miettineensä asiaa. Tämä oli minusta uskomattoman hieno havainto, että vaikka tämä äiti ei tiennyt mitä käsite tarkoitti, ja kun hänelle sen selitin, hän vastasi näin. Mielestäni jokin on silloin onnistunut ja jokin tavoite on silloin täyttynyt, kun asiakas itsekseen miettii itsensä ja omaohjaajansa välistä hyvää suhdetta.

Koen, että minulle oli suuri etu siitä, että tiesin jo haastateltavani etukäteen ja olin päässyt melko hyvin perille heidän tarinastaan jo ennen haastattelua. Alunperin ajattelin, että tämä saattaisi auttaa luottamuksellisen suhteen synnyssä ja näin ollen helpottaa haastattelua. Mielestäni onnistuin tässä erinomaisesti.

Työn tekeminen oli mielestäni haastavaa mutta myös erittäin mielenkiintoista. Haastavinta siinä tuntui olevan aiheen ja teorian raja. Teoriaa olisi ollut aiheeseen monestakin eri näkökulmasta kuten mielenterveysongelmista, päihdeongelmista, vanhemmuuden roolikartasta, lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä monesta muusta asiasta. Teorian rajaaminen tapahtui loppujen lopuksi mielestäni hyvin juuri Valman näkökulmasta. Huomasin myös, että etenkin kiintymyssuhteet ja niistä keskusteleminen ovat tätä päivää ja jopa muodikkaita keskusteluaiheita. Luinkin monia lehtiartikkeleita, joista ammensin paljon, mutta joita en suoraan käyttänyt työssäni.

Itse koen, että jokaisen äidin, jolla on epävarmuutta äitiydestään tai muunlaisia ongelmia, tulisi päästä tämänkaltaisen tuen piiriin. Mielestäni mikään aiemmin kuulemani tai lukemani ei vedä vertoja sille, että perhe saa asua talossa, josta he saavat kaiken mahdollisen tuen. Tuki, jota ei talosta suoraan saa, tehdään mahdolliseksi ulkopuolisella tuella. Toiset äidit vaativat enemmän tukea ja opastusta suoraan kädestä pitäen tai valvontaa siihen, etteivät retkahda päihteisiin ja siihen, että lääkitys ja hoidot pitävät. Valma vastaa juuri näihin tarpeisiin ja suoraan perheiden kotona. Heidän ei tarvitse lähteä mihinkään eikä kuitenkaan tarvitse asua laitoksessa, eristettyinä laitosmaailmaan. Ainoa kehittämissajatus minulle tuli siitä, että projektin tultua toimintamalliksi tarvittaisiin enemmän työntekijöitä, jotta enemmän perheitä voisi päästä tämän palvelun piiriin. Kuten Valma on näyttänyt toteen, huostaanotoilta voidaan välttyä ja jopa lastensuojeluasiakkuuksia saadaan päätettyä tämän kaltaisella tuetulla perhetyöllä. Ei suurempaa palkkiota tai tulosta perhetyöstä voida saada kuin se, että perhe pärjää omillaan.

Yhteenvetona tutkimukseni tuloksista voisin sanoa, että jokainen haastatelluista äideistä koki saaneensa paljon apua Valmasta. Se oli ohjannut heitä parempaan vuorovaikutukseen lapsensa kanssa; niin emotionaalisesti kuin toiminnallisestikin. Käytännön apu oli tervetullutta lähes jokaisen haastateltavan mielestä, mutta vielä

sitäkin enemmän haastateltavat kertoivat arvostavansa mahdollisuutta keskustella asioista. Toisaalta oli myös kokemus siitä, että ohjaajien ei tarvitsisi niin paljon ohjailla ja opastaa. Haastateltavat myös kertoivat arvostavansa muilta äideiltä saamaansa vertaistukea. Jokainen äideistä kertoi tulevaisuutensa näyttävän valoisalta ja uskovansa siihen, että jonakin päivänä heillä voi olla vielä oma koti yhdessä lapsen kanssa.

LÄHDELUETTELO

Hughes D.A . 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. 2011. Tampere: PT- kustannus.

Ensi- ja turvakotiliiton www- sivut. Varhaisen vuorovaikutuksen liite 5. Viitattu 1.12.2012 <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/>

Gernhardt S. 2004. Why love matters. How affection shapes a baby's brain. Suom. Kivirauma M. 2007. Rakkaus ratkaisee. Varhaisen vuorovaikutuksen merkitys aivojen kehittymiselle. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Hautamäki A. 2002. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland M. (toim.): Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.

Hirsjärvi S. & Hurme H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen J. & Kurki.L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Iso-Kuusela, M. 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö. Yhteen hiileen puhaltamista vai vain kaunis ajatus? Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu.27.12.2013.https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19422/URN_NBN_fi_jyu-200812206014.pdf?sequen

Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen www-sivut. 2004. Viitattu 12.1.2013. <http://peda.net/veraja/tervo/hyvokas/arvot>

Kalland M. 2003. Menetyksen läsnäolo vuorovaikutuksessa: Varhainen adoptio ja sen hoito. Teoksessa Niemelä P. Siltala P. & Tamminen T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva 2003.

Kaskela M. & Kekkonen M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Gummerus.

Korkalainen P. 2010. Tiivistelmä: Moniammatillinen kasvatuskumppanuus – lastensuojelun, perhetyön ja päivähoidon yhteistyön toimintamalli. Verkko dokumentti. Viitattu 31.1.2013

<https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CEwQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.ksshp.fi%2FPublic%2Fdownload.aspx%3FID%3D26761%26GUID%3D%257BA1F9EEA1-72D1-479D-A995->

0FAE17EAFE41%257D&ei=9nMSUYvVEqqC4ASA2YDoBw&usg=AFQjCNErWDGM7yDIeS2kWYWTRctq67xJ5g&bvm=bv.41934586,d.bGE

Mehtonen, M. 2011. Sosiaalipedagogiikka-projekti. Viitattu 11.1.2013. http://www.asiantuntijapaivat.fi/files/576/Sosiaalipedagogiikka-projekti_kyselyn_vastaukset.pdf

Pajulo M. 2003. Äiti-lapsi-suhteen vahvistaminen ja sen merkitys päihdeongelman hoidossa. Duodecim.

Ryynänen, S. 2011. Nuoria reunoilla. Sosiaalipedagoginen tutkimus rikollisuuden ja väkivallan keskellä elävien nuorten kasvun tukemisesta brasilialaisissa kansalaisjärjestöissä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Viitattu 11.1.2013. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66767/978-951-44-8482-7.pdf?sequence=1>:

Saarinen A. 2012. Valma- malli: Kaikilta luukuilta vihdoinkin kotiin. Teoksessa Ensi- ja turvakotiyhdistys ry. & R. Piisi (toim.) Mun koti on täällä. Ulvila: Plusprint,5-6.

Savonlahti E. & Pajulo M. & Piha J. 2003. Päihdeäidit, vauvat ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Niemelä P. & Siltala P. & Tamminen T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Juva.

Suutari M. 2012. Elämä vakaaksi Valman kautta. Teoksessa Ensi- ja turvakotiyhdistys ry. & R. Piisi (toim.) Mun koti on täällä. Ulvila: Plusprint, 12 – 16.

Talentian www- sivut. Varhaiskasvatuspalveluiden linjaukset 2009, 4. Viitattu 30.11.2012 www.talentia.fi

Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen www- sivut. 2013. Viitattu 3.1.2013; 11.1.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

LIITE 1

Hei!

Teen opinnäytetyöni VALMA-projektista asiakkaiden näkökulmasta. Tarkoitukseni on, että perheiden näkökulma ja kokemus saataisiin tuotua esille ja siksi toivoisinkin saavani haastatella sinua. Nimiä ei työssäni tulla julkistamaan ja jokainen asiakas kirjoitetaan työhön mahdollisemman tunnistamattomaan muotoon.

Haastattelussa käytetään niin sanottua teemahaastattelua, eli haastatteliija on etukäteen miettinyt valmiiksi teemat, mutta muuten haastattelu on täysin vapaata keskustelua. Paikalla tulee olemaan vain haastatteliija sekä haastateltava. Toivoisin, että haastattelut saataisiin tehtyä ennen joulua.

Allekirjoitathan alla olevan lapun, mikäli suostut haastateltavaksi.

Ystävällisin terveisin: Katariina Hämäläinen

Minä _____ suostun
haastateltavaksi.

Paras aika minulle olisi _____.

Allekirjoitus _____.

Porin ensi- ja turvakotiyhdistys ry:n johtokunta

Pyydän tutkimuslupaa koskien VALMA- projektia.

Tarkoitukseni on haastatella VALMA- perheitä ja tuoda heidän kokemuksensa ja äänensä kuuluviin, siitä miten he ovat kokeneet projektin ja millaista apua se on heidän perheelleen tuonut.

Porin Esikossa työharjoittelussani ollessani kyselin projektintyöntekijöiltä ja heidän mielestään osa perheistä on sen luonteisia, että varmasti voisivat tulla haastateltaviksi. Jokaiselta tällä hetkellä talossa asuvalta, mahdolliselta haastateltavalta, kysyn erikseen luvan ja vain luvan antaneet tulevat haastateltaviksi. VALMA- projekti on loppuillaan, mutta sen toimintatavat toivottavasti jäävät elämään Porin Esikkoon, sen verran hyviä tuloksia projekti on tuonut ja näitä tuloksia haluan tuoda opinnäytetyölläni esiin asiakkaiden näkökulmasta.

Asiasanat: Perheen tukeminen, varhaisenvuorovaikutuksen tukeminen, perhetyö, kiintymyssuhdeteoria

Porissa 8.11.2012

Katariina Hämäläinen

Satakunnan Ammattikorkeakoulu, Sosionomi (AMK)

HAASTATTELURUNKO

Teemat haastattelulle

1. Suhde

- Äidin suhde lapseen, miten on muuttunut, millaista apua on saanut
- Suhteet tukiverkoston (viranomaisiin, sukulaisiin). Miten muuttuneet Valmassa olon aikana

2. Arki

- Millaista arki on, mitä siihen kuuluu?
- Mitä konkreettista tukea ja apua saa arjessa elämiseen
- Miten kokenut säännöt

3. Kasvatuskumppanuus

- Miten on kokenut avun?
- Huomioiminen/ osallistaminen
- Toteutuminen

4. Tulevaisuus

- Miltä näytti ennen ja miltä näyttää nykyisin?

5. Yhteisöllisyys

- Miten kokee, mitä apua on saanut?